

DAVÍÐ ODDSSON

8. febrúar 2009

Forsætisráðherra
Forsætisráðuneytinu
Stjórnarráðshúsinu v/Lækjartorg
101 Reykjavík

Um kvöldmatarleytið hinn 2. febrúar sl. var boðsent bréf frá forsætisráðherra til formanns bankastjórnar Seðlabankans á heimili hans. Starfsstöð formanns bankastjórnar er að sjálfsögðu í Seðlabankanum og þetta var á virkum degi. Eiginkona formannsins, sem var ein heima þar sem bankastjórinn var í erindum bankans erlendis, tók við bréfinu og lagði óopnað til hliðar enda bréfið stílað á formann bankastjórnar. Klukkutíma síðar heyrir hún í Kastljósi sjónvarps að ráðherra hafi sent bankastjórum bréf þar sem lagt er að þeim að víkja þegar í stað úr bankanum! Ella, og reyndar hvort sem væri, myndi hún leggja fram og koma í gegn lagafrumvarpi sem tryggði brottrekstur þeirra. Bréf af þessu tagi með lítt dulbúnum hótunum til embættismanna er einsdæmi, ekki eingöngu hér á landi, heldur einnig um allan hinn vestræna heim. Lög sem eiga að tryggja sjálfstæði seðlabanka og forða pólitískri aðför að seðlabankastjórninni hafa nú verið þverbrotin. Ábyrgð ráðherrans er því mikil.

Ég hafði símasamband við forsætisráðherra að morgni 3. febrúar. Benti ég henni á, að ég kæmi ekki til landsins fyrr en síðla fimmtudags 5. febrúar. Myndi ég því svara bréfi ráðherrans strax eftir þá helgi sem í hönd færi. Ráðherrann gerði ekki athugasemdir við það.

Bréf ráðherrans ber öll merki þess að hafa verið ritað utan ráðuneytisins, hvort sem það hefur verið á flokksskrifstofu eða annars staðar. Það brýtur allar venjur um embættisleg bréf af þessu tagi. Vitað er að ráðuneytisstjóri forsætisráðuneytisins og helsti tengiliður við prógram Alþjóðagjaldeyrissjóðsins hefur verið þvingaður út úr ráðuneytinu með áður fordæmalausum hætti. Forsætisráðherrann er sem kunnugt er einnig efnahagsráðherra. Ráðuneytisstjórinn, sem ýtt var út úr ráðuneytinu, er einn kunnasti hagfræðingur landsins og fyrrverandi forstöðumaður Þjóðhagsstofnunar. Í stað hans kom lögfræðingur, en í bréfi ráðherrans virðist það helst fundið formanni bankastjórnar Seðlabankans til foráttu að hann sé lögfræðingur, en ekki hagfræðingur.

SEÐLABANKI ÍSLANDS

KALKOFNSVEGI 1 · 150 REYKJAVÍK

SÍMI: 569 9600 · NETFANG: sedlabanki@sedlabanki.is · BRÉFASÍMI: 569 9605

Það hefur aldrei tíðkast að bréf sem send eru embættismönnum séu birt áður en embættismaðurinn fær tækifæri til að svara þeim, hvað þá áður en hann fær tækifæri til þess að lesa þau. Bréf þetta virðist því eingöngu hafa verið hugsað sem áróðurs- og hótunarbréf og ber að harma það. Ráðherrann hefur sjálfur ásamt samráðherrum sínum margoft á undanförunum vikum notað orðalagið að nauðsynlegt sé “að hreinsanir eigi sér stað” í nánar nefndum embættum. Þetta orðalag tíðkaðist á tilteknum stöðum á síðustu öld og er ótrúlegt að ráðherrar noti slíkt orðalag gagnvart embættismönnum á Íslandi í upphafi 21. aldar.

Bankastjórar Seðlabankans fengu allir samhljóða bréf. Þó er það svo að þeir annmarkar sem virðast helst tíndir til gegn formanni bankastjórnar eru notaðir óbreyttir gagnvart samstarfsmönnum hans í bankanum. Þeir skyldu segja af sér þegar í stað og að því er virðist fyrst og fremst vegna þess að formaður bankastjórnarinnar er lögfræðingur en ekki hagfræðingur! Lausleg skoðun hefur ekki sýnt að önnur lönd setji tiltekið afmarkað prófskírteini sem skilyrði fyrir ráðningu í starf seðlabankastjóra. Víða er hins vegar gert ráð fyrir því að seðlabankastjórar skuli hafa víðtæka þekkingu á efnahags- og peningamálum. Fráleitt er að ætla, að háskólamenntaður lögfræðingur, með víðtækari reynslu við stjórn efnahags- og peningamála en flestir, sé verr til þess fallinn að gegna seðlabankastjórastarfi en maður sem getur veifað tiltekinni prófgráðu, til að mynda í peningahagfræði. Það vill svo til að um þessar mundir er mest um það rætt að peningahagfræðin standi nánast á brauðfótum eftir það efnahagsshrun sem orðið hefur um allan heim. Breytir þá ekki hvort menn hafa Nóbelsverðlaunatitil að skreyta sig með eða önnur og tilkomuminni skjöl.

Frumvarp það sem forsætisráðherra hótaði bankastjórninni með er nú komið fram. Því miður eru slíkir gallar á þessari frumvarpssmíð að engar líkur standa til þess að Alþingi samþykki það óbreytt. Nauðsynlegt er, vilji menn breyta lögum um seðlabanka, að það verði gert við jafn vandaðan undirbúning og var við lögin frá 2001, en þar tókst að ná samkomulagi allra flokka og einingu, enda lögin samþykkt samhljóða.

Heift út í gamla pólitíska andstæðinga sem einhverjum finnst þeir eiga óuppgerðar sakir við má ekki blinda fólk svo að það geti ekki séð einni mikilvægustu stofnun landsins borgið með því að hafa lagaumgjörðina um hana vandaða og unna í sæmilegri sátt, jafnt innan þings sem utan. Fyrir fáeinum vikum urðu mönnum á stjórnsýsluleg afglöp, þegar brotthlaupinn ráðherra skildi Fjármálaeftirlitið eftir stjórnlaust, bæði hvað framkvæmdastjórn og yfirstjórn varðaði, á viðkvæmasta tíma í

íslenskri fjármálasögu. Af því hefur hlotist verulegur skaði. Ábyrgð ráðherra er mikil á því að mál gangi ekki fram með slíkum hætti. Á tímum sem þessum er nauðsynlegra en nokkru sinni að festa og samfella sé í stjórn mikilvægustu stofnana.

Alþingi hefur nýlega í góðri sátt skipað sérstaka rannsóknarnefnd um aðdraganda bankahrunsins. Hvers vegna treystir ráðherrann sér ekki til að bíða álits þeirrar nefndar? Hvers vegna í ósköpunum ætti bráðabirgðastjórn, sem þess utan er minnihlutastjórn, að ganga svo til verks eins-og gert er? Engar frambærilegar skýringar hafa verið gefnar á því. Þá sitja eftir hinar óframbærilegu.

Margt skýrir þær ófarir sem orðið hafa í efnahagsmálum hér á landi sem annars staðar. Mun það síðar verða mjög rætt. Vafalaust er þó að miklu skiptir að gömul gildi um heiðarleika, samviskusemi og gætni viku smám saman fyrir því sem verra var. Forsætisráðherra hefur nú tekist að flæma Ingimund Friðriksson úr Seðlabankanum. Ingimundur er táknmynd fyrir ærlegan, traustan og gegnumvandaðan banka- og embættismann. Hún sagðist í tilefni af afsögn Ingimundar þakka fyrir vilja hans til að leggja framtaki sínu lið! En í bréfi hans, sem hún túlkar svo, hafði Ingimundur harmað ósanngjarnar og órökstuddar dylgjur í bréfi ráðherra og talið hana hafa vegið ómaklega að starfsheiðri sínum og æru! Verði sá gerningur sá eini sem upp úr ferli Jóhönnu Sigurðardóttur stendur sem forsætisráðherra, að flæma vammlausan embættismann úr starfi, sem hann hafði stundað af óvenjulegri samviskusemi og dugnaði, þá á hún alla mína samúð.

Niðurstaða:

Þegar mér varð ljóst hvers konar bréf hafði borist heim til mín og kynnt í áróðursskyni áður en ég hafði tækifæri til að lesa það og frumvarp lagt fram til að fylgja eftir hótun í bréfinu, stóð hugur minn til þess að láta bréfinu ósvarað. Af augljósum ástæðum ber ég mikla virðingu fyrir því embætti sem núverandi forsætisráðherra gegnir. Og þrátt fyrir þá augljósu annmarka sem eru á öllum þessum málalíbúnaði vil ég ekki láta hjá líða að mín afstaða sé kunn. Ég var skipaður til starfa 20. október 2005 til ákveðins afmarkaðs tíma. Það starf hef ég reynt að rækja eins vel og ég kann. Það gleður mig, að jafnvel þeir sem helst vilja leggja til mín hafa ekki getað fundið neitt málefnalega athugavert við störf mín og reyndar tekið sérstaklega fram að við mín störf sé ekkert að athuga. Ég þurfi bara að fara frá af óefnislegum ástæðum.

Það verður æ fleiri mönnum ljóst að formaður bankastjórnar persónulega og bankastjórn Seðlabankans sameiginlega hafa á undanförunum árum aftur og aftur varað við því að í óefni stefndi í bankamálum þjóðarinnar og þrýst á þá sem ábyrgð báru um að bregðast við í tíma. Það er hlálegt að ráðherra úr hópi þeirra sem hlustuðu ekki og sjálf lyfti ekki litla fingri til að stemma stigu við því sem var að gerast skuli nú ganga fram með þeim hætti sem hún gerir.

Ég hef hins vegar aldrei hlaupist frá neinu verki sem ég hef tekið að mér og mun ekki heldur gera það nú.

Virðingarfyllst

Davíð Oddsson
formaður bankastjórnar
Seðlabanka Íslands